

Ενεργός ένταξη των νέων με προβλήματα υγείας ή αναπηρία

Περίληψη

Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη του Eurofound εξετάζει την κατάσταση των νέων με προβλήματα υγείας ή αναπηρία σε 11 χώρες (Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Ισπανία, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβακία και Φινλανδία) και σε επίπεδο ΕΕ, με έμφαση στην αξιολόγηση της εφαρμογής μιας πολιτικής ενεργού ένταξης σε εθνικό επίπεδο. Η πολιτική ενεργού ένταξης επιδιώκει τη συνδυαστική εφαρμογή μέτρων από τρεις πυλώνες –επαρκή εισοδηματική στήριξη, αγορές εργασίας χωρίς αποκλεισμούς και πρόσβαση σε υπηρεσίες ποιότητας– για τα πλέον απομακρυσμένα άτομα από την αγορά εργασίας. Βασικός στόχος της έρευνας είναι να διαπιστώσει τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόστηκε η πολιτική προκειμένου οι νέοι με προβλήματα υγείας ή αναπηρία να βγουν από την αδράνεια και να εισέλθουν στην αγορά εργασίας. Εξετάστηκαν αναλυτικά 44 ποικίλες και καινοτόμες περιπτώσιολογικές μελέτες παραδειγμάτων ορθής πρακτικής με στόχο να προσδιοριστούν τα χαρακτηριστικά των παρόχων υπηρεσιών, οι εμπειρίες τους και οι παράγοντες στους οποίους οφείλεται η επιτυχία των προγραμμάτων τους και, ακολούθως, να διατυπωθούν συμπεράσματα που να ισχύουν για ολόκληρη την ΕΕ. Κάποιες από τις περιπτώσιολογικές μελέτες αφορούν την ψυχική υγεία, η οποία αποτελεί ζήτημα με αυξανόμενο προβληματισμό στις περισσότερες χώρες όπου διεξήχθη η μελέτη. Επίσης, ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στις υπό εξέλιξη συζητήσεις περί υλοποίησης μεταρρυθμίσεων σε εθνικό επίπεδο.

Πλαίσιο πολιτικής

Οι νέοι με προβλήματα υγείας ή αναπηρία στην ΕΕ δυσκολεύονται να βρουν εργασία. Σύμφωνα με τις ελάχιστες διαθέσιμες πληροφορίες για τη συγκεκριμένη ομάδα, τα ποσοστά απασχόλησης είναι πολύ χαμηλά, ενώ αυξάνεται διαρκώς ο αριθμός των νέων με προβλήματα υγείας ή αναπηρία που λαμβάνουν επιδόματα αναπηρίας ή άλλα αμέσως μετά το σχολείο ή στα πρώτα στάδια του εργασιακού τους βίου. Τα στατιστικά στοιχεία για το μέγεθος της συγκεκριμένης ομάδας είναι ελάχιστα. Οι στατιστικές για την απασχόληση δεν καταγράφουν την κατάσταση της υγείας των νέων, ενώ οι στατιστικές για την υγεία ή την αναπηρία δεν παρέχουν πληροφορίες για την κατάσταση της απασχόλησης των νέων.

Διάφορες πολιτικές σε επίπεδο ΕΕ επιχειρούν να βελτιώσουν την κατάσταση των νέων με προβλήματα υγείας ή αναπηρία, με σημαντικότερη εξ αυτών την ενεργό ένταξη. Όμως, η ενεργός ένταξη δεν μπορεί να βοηθήσει σημαντικά τους νέους αυτούς εάν, παράλληλα με την επαρκή εισοδηματική στήριξη, τις αγορές εργασίας χωρίς αποκλεισμούς και την πρόσβαση σε υπηρεσίες ποιότητας, δεν λαμβάνει υπόψη της την εκπαίδευση και τη διά βίου μάθηση. Η εκπαίδευση είναι πρωταρχικής σημασίας για τους νέους που ετοιμάζονται να εισέλθουν στην αγορά εργασίας. Στο συγκεκριμένο θέμα μπορούν ενδεχομένως να συμβάλουν και άλλες πολιτικές, όπως π.χ. οι πολιτικές για την απασχόληση, τις διακρίσεις και τα άτομα με αναπηρία, οι οποίες όμως δεν αφορούν ειδικά τους νέους με προβλήματα υγείας ή αναπηρία.

Βασικά πορίσματα

Εθνικές νομοθεσίες και προγράμματα υλοποιούμενα σε εθνικό επίπεδο

Η έρευνα εντοπίζει στα κράτη μέλη 144 νομοθετήματα και 117 συναφή προγράμματα που αφορούν περισσότερους από έναν πυλώνες της ενεργού ένταξης. Είναι σαφές, εντούτοις, ότι οι περισσότερες από τις προαναφερθείσες πρωτοβουλίες εμπνέονται εν μέρει μόνο από την πολιτική ενεργού ένταξης σε επίπεδο ΕΕ, παρά το γεγονός ότι οι όροι και οι δραστηριότητές τους συνάδουν με τη συγκεκριμένη πολιτική. Είναι επίσης σαφές ότι η στοχοθέτηση των νέων με αναπηρία ή προβλήματα υγείας βάσει των συγκεκριμένων μέτρων παρουσιάζει σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών.

Από τη μελέτη προκύπτουν διάφορα σημαντικά ζητήματα.

- Καταγράφεται μια τάση αντιμετώπισης των αναγκών των ατόμων με προβλήματα υγείας ή αναπηρία στο πλαίσιο γενικών και όχι εξειδικευμένων υπηρεσιών.
- Η παροχή προστατευόμενων υπηρεσιών εξακολουθεί να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε αρκετές χώρες.

- Η επικέντρωση στη μετάβαση από συστήματα με άξονα το σχολείο σε συστήματα με άξονα την απασχόληση αποτελεί σημαντικό και παραγωγικό τρόπο αντιμετώπισης των προβλημάτων των συγκεκριμένων νέων.
- Η παροχή κινήτρων, είτε με τη μορφή στήριξης των εργοδοτών είτε με τη μορφή ποσοστώσεων σε επίπεδο απασχόλησης, είναι σχετικά σύνηθες φαινόμενο, παρότι οι νέοι υποεκπροσωπούνται στα περισσότερα συστήματα ποσοστώσεων.
- Η χρηματοδότηση υπηρεσιών δέχεται πιέσεις σε πολλά κράτη λόγω της οικονομικής κρίσης.

Ορθές πρακτικές

Από τις περιπτώσιολογικές μελέτες προκύπτουν διάφορες βασικές αρχές, όπως:

- Για τη μετάβαση στην απασχόληση απαιτείται ολοκληρωμένη προσέγγιση όσον αφορά την ανάπτυξη δεξιοτήτων, την κατάρτιση και την εξεύρεση θέσεων εργασίας
- Μετά την κατάρτιση πρέπει να διασφαλίζεται η ταχεία τοποθέτηση σε πραγματική θέση εργασίας, ώστε να διατηρείται η κεκτημένη ταχύτητα και να παραμένουν συναφείς οι αποκτηθείσες δεξιότητες.
- Τα άτομα πρέπει να ενισχύονται ώστε να αναλαμβάνουν τον έλεγχο και την ουσιαστική διαχείριση της επαγγελματικής τους σταδιοδρομίας.
- Οι εργοδότες χρειάζονται στήριξη σε επίπεδο πρόσληψης, κατάρτισης και διατήρησης υπαλλήλων με αναπηρία.
- Όλα τα προγράμματα θα πρέπει να έχουν ως απώτερο στόχο τη συμμετοχή σε μια ανοιχτή αγορά εργασίας όσων είναι σε θέση και ενδιαφέρονται να εργαστούν.
- Τα καλά προγράμματα εξελίσσονται με την πάροδο του χρόνου και συνάδουν με την προσέγγιση της ενεργού ένταξης.

Αναφορικά με τα αποδοτικά μέτρα για την ένταξη νέων με προβλήματα υγείας ή αναπηρία και τις δυσκολίες που απαντώνται στην πορεία προς την ένταξη υπάρχουν ισχυροί δείκτες. Συγκεκριμένα, υπάρχουν διάφορα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τις ορθές πρακτικές, όπως η υιοθέτηση προορατικής προσέγγισης, η παροχή ευέλικτων επιδομάτων, η βελτίωση της μετάβασης από το σχολείο στην αγορά εργασίας και η υιοθέτηση προσέγγισης που προωθεί την ένταξη στην αγορά εργασίας.

Στα βασικά ζητήματα που εντοπίστηκαν από τις περιπτώσιολογικές μελέτες συγκαταλέγονται και τα ακόλουθα:

- η ενεργός ένταξη ελήφθη ελάχιστα υπόψη κατά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των προγραμμάτων, τούτο δε μόνο σε ορισμένες χώρες

- μεγαλύτερη επιτυχία φάνηκαν να έχουν πρωτοβουλίες που συνδύαζαν δράσεις από περισσότερους του ενός πυλώνες
- η εφαρμογή πολιτικών ενεργού ένταξης απαιτεί καλή συνεργασία μεταξύ υπηρεσιών και από τους τέσσερις πυλώνες (συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης), κάτι που είναι δύσκολο να επιτευχθεί.

Δείκτες πολιτικής

- Οι νέοι με προβλήματα υγείας ή αναπηρία απουσιάζουν επί του παρόντος τόσο από τις πολιτικές όσο και από τις εφαρμοζόμενες πρακτικές. Συνεπώς, απαιτείται περαιτέρω επικέντρωση στη συγκεκριμένη κατηγορία.
- Απαιτείται ουσιαστική βελτίωση της συλλογής και της υποβολής στοιχείων.
- Απαιτείται να εξεταστεί διεξοδικότερα ο βαθμός στον οποίο τα προβλήματα ψυχικής υγείας συμβάλλουν στον κοινωνικό αποκλεισμό της ομάδας-στόχου.
- Απαιτείται η ανάπτυξη νέων εργαλείων πολιτικής για την καλύτερη προσέγγιση της ομάδας-στόχου.
- Απαιτείται καλύτερη ολοκλήρωση των συστημάτων παροχής υπηρεσιών για την επίτευξη ενεργού ένταξης.
- Για να στεφθεί με επιτυχία η ενεργός ένταξη, απαιτείται από κοινού ανάληψη δράσης εκ μέρους των σημαντικότερων κυβερνητικών και άλλων ενδιαφερομένων.
- Οι πολιτικές και οι εφαρμοζόμενες πρακτικές θα πρέπει να αντλήσουν διδάγματα από τα διαθέσιμα στοιχεία. Τα «ηπιότερα» στοιχεία που προκύπτουν από τις περιπτώσιολογικές μελέτες δίδουν μια εικόνα των αποδοτικών μέτρων και των στοιχείων που θα πρέπει να αξιοποιηθούν για τη βελτίωση της εκάστοτε συναφούς πολιτικής.
- Τόσο οι πολιτικές όσο και οι εφαρμοζόμενες πρακτικές πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους διάφορους κρίσιμους παράγοντες και, ειδικότερα, την οικονομική κρίση που ταλανίζει πολλές χώρες της Ευρώπης. Οι νέοι με προβλήματα υγείας είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι και, ως εκ τούτου, απαιτούνται μέτρα για την τόνωση της ζήτησης εργατικού δυναμικού από τη συγκεκριμένη ομάδα.

Περισσότερες πληροφορίες

Για περισσότερες πληροφορίες επικοινωνήστε με την Anna Ludwinek, Υπεύθυνη έρευνας, alu@eurofound.europa.eu